

**TARİH EĞİTİMİ BÖLÜMÜ İLE PEDAGOJİK FORMASYON ALAN
TARİH BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MERAK ETTİKLERİ TARİH
KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI**

**The Comparison of Historical Topics Which History Science and
History Teaching Students Are Curious About**

Eda KOCA*

Doç. Dr. Nejla GÜNAY**

Özet

Bu çalışmada Tarih Eğitimi Bölümü öğrencileri ile Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencilerinin merak ettikleri tarih konularının tespit edilmesi, karşılaştırılması ve bunun sebeplerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. 154 öğretmen adayına “Tarih Merakı Görüşme Formu” uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adayların siyasi ve askeri tarihe daha meraklı oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuç, her iki grubun da eğitimleri boyunca siyasi ve askeri olayları konu alan dersleri yoğun bir şekilde almaları ile açıklanabilir.

Anahtar Sözcükler: Tarih merakı, Tarih Eğitimi Bölümü, Tarih Bölümü,

Abstract

The purpose of this study is to determine, then to compare the historical topics which history science students and history teaching students are curious about, and to explain the reasons of differences between them. The case study pattern is used as adopted of qualitative approach in the study. “The history curiosity questionnaire” is conducted to 154 students. As a result of the study it is found out that the students are more curious about political and military topics. This result can be occurred because of the courses taken by students that focused more on such issues.

Key Words: History curiosity, History teaching students, History science students

* eda_krts@hotmail.com

** Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, ngunay@gazi.edu.tr

Giriş

Meraklılık hayatımızın bütün aşamalarında olumlu veya olumsuz yönlerden insan davranışlarını sürekli etkileyen bir kavramdır. Meraklılık çocuk gelişiminde etkili olan itici bir kuvvet (Stern, 1973; Wohlwill, 1987) ve eğitimdeki en önemli güdüleme araçlarından birisi olarak tanımlanmaktadır (Day, 1982). Herhangi bir öğrenme öğretme sürecinde merak güdüsü ortaya çıktığında öğrenmenin de kendiliğinden gerçekleşeceği bilinmektedir. Çünkü merak; öğrenme sürecinin de tetikleyicisi olarak kabul edilmekte ve öğretmenlere öğrenme yaşantılarında dikkati çekme, merak uyandırma aşamalarını daha titiz ele almaları önerilmektedir (Demirel ve Coşkun, 2009).

Piaget (1952) merakı, bilginin artması için bir gereklilik, Bruner (1966) sadece bireylerin değil, türlerin yaşamda kalması için önem taşıyan zorunlu özellik, Freud (1915) bilgiye susamışlık, Hebb (1955) organizmanın bilişsel süreçlere karşı doğal bir eğilimi ve Maslow (1970) ise kişinin psikolojik gelişiminde önemli bir öge olarak açıklamıştır (Akt. Reio, 1997: 12).

Tarih dersine ilişkin tutumlar üzerine yapılan bir araştırmada, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite son sınıf öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutumları arasındaki fark araştırılmıştır. İlkokul 5.sınıftan itibaren lise ve üniversitelerin son sınıflarına doğru öğrencilerin tarih dersine ilişkin tutumlarının gittikçe olumsuzlaştığı tespit edilmiştir (Safran, 1993). Ancak 2000’li yıllarda yapılan araştırmalar bunun değişmeye başladığını göstermektedir. Bir eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının tarih dersine ilişkin tutumlarının incelendiği bir başka çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun tarihin gerekliliğini kabul ettiği ve ne kadar önemli olduğunun farkında oldukları tespit edilmiştir. Ancak aynı şekilde önemli bir grubun, tarihi sıkıcı ve monoton bulduğu, tarih çalışmayı sevmediği, bu alanda okutulan derslerin de ezbere yönelik olduğunu, sadece isim ve tarih ezberlemekten ibaret olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir (Altunay, 2007: 16).

Borries’e (1998) göre, “Çocuklar ve ergenlik çağındakiler, yetişkinlerin onların akıllarında tutmalarını istedikleri tarihsel olayların içeriğini ve bu olaylardan çıkarılacak sonuçları aslında öğrenmiyor ve hatırlamıyorlar. Öğrenme psikolojisinin sorunları ve öğrencilerin ön şartlanmaları, ilgileri ve yeterlikleri çoğu zaman unutuluyor ya da bu unsurlara gereken önem verilmiyor” (Akt. Kaya ve Demirel, 2008). Oysa bir eğitim programı söz konusu olduğunda gerek eğitimciler gerekse tarihçiler, bir

TARİH EĞİTİMİ BÖLÜMÜ İLE PEDAGOJİK FORMASYON ALAN TARİH BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN MERAK ETTİKLERİ TARİH KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

öğrencinin ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını düşünmek durumundadırlar (Kaya ve Demirel, 2008).

Aslında tarih öğretmenin görevi öğrencilerin ilgilerini, onların ilgilenmediği, yararlı görmediği ve amaç edinmediği, ancak dikkate değer olduğunu bildiği alanlara yöneltmektir. Bununla birlikte içten gelen potansiyel ilgi, tarih öğretiminde diğer bütün disiplin ve müfredat sahalarından daha fazla önem taşımaktadır (Safran 2006: 30). Bu çerçevede tarih merakı kavramına odaklanmak önem arz etmektedir.

Tarih merakı dünyanın en eski zamanlarından bugüne dek hep taze kalmış, ondan hiçbir zaman vazgeçilmemiştir (Güngör, 1993). Bu durumda eğitimin asıl kaygısı ve hedefi merak duygusunu köreltmeyip, sürekli canlı tutmak olmalıdır. Bu yüzden yenilenen eğitim modelleri, öğretmenin iyi ders anlatmasından ziyade iyi motive etme ve merak duygusunu ortaya çıkarıp ilgiyi uyandırmayı öne çıkarmaktadır.

Tarih merakında dikkat çeken birinci nokta, tarih merakını etkileyen faktörlerle ilgilidir. Bu konulara bakıldığında, öğrencilerin bilgileri, sosyal çevreleri, medya, öğretim programları ve ders kitapları vs. öğrencilerin tarihe olan meraklarını önemli derecede etkilemektedir. Barton, Amerika’da ve İrlanda’da tarihe ilgili yaptığı çalışmada, öğrencilerin akrabalarını, okulu, müzeleri, tarihi mekânları, yazılı ve görsel medyayı tarihsel bilgi kaynağı olarak belirttiklerini dile getirmiştir. Öğrenciler tarafından en çok ismi geçen tarihsel bilgi kaynağı akrabaları olmuştur. Amerikalı öğrencilerin ikinci olarak en çok bahsettikleri kaynak ise medya, özellikle de filmler ve televizyondur (Barton, 2001).

Dikkat çeken ikinci nokta, merak edilen tarih konularıyla ilgilidir. Öğrenciler neleri daha çok merak ediyor? Bunu sorgulamak gerekiyor. Tarih eğitimcilerine göre öğrenciler, tarihin sosyo-kültürel konularına daha fazla ilgi duymaktadırlar. Barton (2008) ise öğrencilerin tarihin “olumsuz” ve “tartışmalı” yönlerine ilgi duyduklarını dile getirmektedir. İlginç ve tuhaf olarak nitelendirilebilecek olayların da öğrenciler tarafından merak edildiği görülmektedir (Levstik, 2011). Özellikle ortaokul öğrencilerinin, yakın tarihe ilgi duydukları ileri sürülmektedir (Barton, 2008; Barton & McCully, 2005; Lévesque, 2003).

Aile tarihi ve yaşanılan yerin tarihine ilgi duyulması öğrencilerin yerel tarihe olan ilgilerine kanıt teşkil edebilir. Kişilerin öncelikle kendi bölgesiyle ilgili tarihi olayları merak etmesi çok doğaldır. Bu nedenle kişinin kendi şehri ile ilgili müzeleri gezmesi, tarihte önemli başarılarla imza atmış olan

büyüklerini tanıması ve araştırması yerel tarih çalışmalarıyla mümkün olmaktadır (akt. Yıldız, 2003).

Literatürde dikkat çeken üçüncü ve son nokta da sınıf içinde tarih merakının canlandırılması için neler yapılabileceği konusundaki önerileridir. Farmer & Knight (1995) tarihin sadece zor ve karmaşık konulardan oluşmadığını, ilgi çekici konuların da fazla olduğunu ve bu ilgi çekici konuların gruplar halinde çalışılmasının yararlı olacağını ifade etmişlerdir.

Özellikle birinci elden kaynakların öğrencilerde merak uyandırdığını ileri süren çalışmalar (Barton, 2008) dikkat çekmektedir. Mesela yazılı metin gibi şaşırtıcı ve sıradışı kaynaklar, görsel imgeler merak duygusunu ortaya çıkarıp, sık sık soru sorulmasını sağlayabilir. Levstik (2011) ise ticari tarih kitapları ile görsel imgeler ve tarihi eserlerin öğrencilerin ilgisini çektiğini ifade etmiştir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi ele alınmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Tarih Eğitimi Bölümü öğrencileri ile Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencilerinin merak ettikleri tarih konularını tespit etmek, karşılaştırılmak ve bunun sebeplerini ortaya koymaktır.

Araştırmanın Modeli

Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencileri ile Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Bölümü 5. sınıf öğrencilerinin tarihi karakter, olay, dönem ve mekâna dair merakını ortaya koymak ve derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla, bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması desen kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2011) durum çalışması "nasıl" ve "neden" sorularını temel alan ve araştırmacının kontrol altına alamadığı bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine olanak veren bir araştırma yöntemidir. Durumlar çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir. Bir birey, bir kurum, bir grup, bir ortam çalışılacak durumlara örnek gösterilebilir.

TARİH EĞİTİMİ BÖLÜMÜ İLE PEDAGOJİK FORMASYON ALAN TARİH BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN MERAK ETTİKLERİ TARİH KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evreni 2016-2017 eğitim öğretim bahar yarıyılında Atatürk Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin Tarih Eğitimi Bölümü öğrencileri ile Gazi Üniversitesinde Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencileridir. Veri toplama aracını eksiksiz dolduran 154 öğretmen adayı çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklemin dağılımı Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırma Örnekleminin Dağılımı

Bölmeler	Kız	Erkek	Toplam
Tarih Eğitimi Bölümü öğrencileri	26	27	53
Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencileri	62	39	101
Toplam	88	66	154

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Altun (2016) tarafından geliştirilen “Tarih Merakı Görüşme Formu” gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. Öğrencilere, 5N1K tekniğinden yararlanılarak tarihsel olarak en çok merak ettikleri karakter, olay, zaman ve mekânı tespit etmek üzere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- En çok merak ettiğiniz tarihi karakter kimdir?
- En çok merak ettiğiniz tarihi olay hangisidir?
- En çok merak ettiğiniz tarihi dönem hangisidir?
- En çok merak ettiğiniz tarihi mekân neresidir?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bir durum çalışması olarak desenlenen bu araştırmada öğretmen adaylarının görüşleri, 5N1K tekniğinden ve tarihin temel unsurlarından faydalanılarak hazırlanan görüşme formu yardımıyla alınmıştır. (Bkz. Altun, 2016) Elde edilen veriler tablolaştırılmış ve tablodaki sayısal verilere göre karşılaştırma yapılmıştır.

BULGULAR

Aşağıda Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü lisans öğrencileri ile Tarih Eğitimi Bölümü lisans öğrencilerinin tarih meraklarına dair bulgu ve yorumlar ayrı başlıklar halinde ele alınmaktadır.

Merak Edilen Tarihi Karakterler

Tarih Eğitimi Bölümü ile Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencilerinin en çok merak ettikleri tarihi karakterler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. En Çok Merak Edilen Tarihi Karakter

Tarihi Karakter	Tarih Eğitimi Bölümü Öğrencileri	Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü Öğrencileri	Toplam
Mustafa Kemal Atatürk	8	10	18
Fatih Sultan Mehmet	0	13	13
Yavuz Sultan Selim	8	3	11
II. Abdülhamid	0	8	8
Timur	2	4	6
Kanuni Sultan Süleyman	5	0	5
Adolf Hitler	0	5	5
Hz. Muhammed	0	5	5
Kazım Karabekir	0	4	4
Şah İsmail	0	4	4
Vahdettin	0	2	2
Atilla	0	2	2
Metehan	0	2	2
Cengiz Han	0	2	2
Büyük İskender	2	0	2
Cem Sultan	2	0	2
Metehan	2	0	2
Hatice Turhan Sultan	1	0	1
Nene Hatun	0	1	1
Latife Hanım	0	1	1
Diğer	23	35	58

Tarih Bölümü öğrencileri tarafından en fazla merak edilen karakterler sırasıyla Fatih Sultan Mehmet, Mustafa Kemal Atatürk ve II. Abdülhamid olmuştur. Tüm isimlere bakıldığında öğrencilerin 50 farklı tarihi karakterden söz ettiği görülmekte ve bu karakterler arasında özellikle Türk Tarihinin ve Osmanlı Tarihinin ağırlığı görülmektedir. Sonucun tarih lisans programlarının içeriğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Tarih Eğitimi Bölümünde okuyan öğrencilerin en çok merak ettikleri karakterler ise sırasıyla Mustafa Kemal Atatürk, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman olmuştur. Tüm isimlere bakıldığında öğrencilerin 31 farklı tarihi karakterden söz ettiği

TARİH EĞİTİMİ BÖLÜMÜ İLE PEDAGOJİK FORMASYON ALAN TARİH BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN MERAK ETTİKLERİ TARİH KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

görülmekte ve bu karakterler arasında yine özellikle Türk Tarihinin ve Osmanlı Tarihinin ağırlığı görülmektedir.

Tarih Eğitimi Bölümünde okuyan öğrencilerinden sadece bir tanesi (kız öğrenci) merak edilen karakter sorusuna, Hatice Turhan Sultan yazmıştır. Böylece bir kadın karakterin merak edildiği görülmektedir.

Tarih Bölümü öğrencilerinden sadece ikisi tarafından merak edilen karakter sorusuna, Nene Hatun ve Latife Hanım yazmak suretiyle iki kadın karakterin adı verilmiştir.

Tüm karakterler içinde sadece üçünün (Hatice Turhan Sultan, Nene Hatun ve Latife Hanım) kadın olduğu, diğerlerinin erkek karakterlerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum erkek merkezli tarih yazımının ve sosyal statü bakımından tarihte kadının çok yer bulamadığı siyasi ağırlıklı tarih öğretimi içeriğinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu sonuç Levstik ve Groth'un (2002) "normal tarih erkek odaklıdır" sözünü desteklemektedir.

Tarihin bilimsel bir disiplin olarak kabul edildiği 19.Yüzyılda, kadınların tarihteki rolü, tarihçilerin kendi bakış açıları doğrultusunda farklılık göstermiştir. Yakın tarihlere kadar tarihçilerin cinsiyetler arası ilişkilere bakış açılarında ataerkil kalıplar baskın olmuştur (Berktaş, 2001: 270). Doğal bir sonuç olarak ders kitaplarında kadına biçilen roller ve imajlar da bu ataerkil bakışın etkisinde kalmıştır. Örneğin, 1980'lerde İngiltere'de kız öğrencilerin tarih derslerinde başarısız oldukları gözlenmiştir. Bunun nedeni araştırıldığında, ataerkil yapının etkisiyle hazırlanan kitapların erkek merkezli anlatımının kız öğrencilerin ilgisini çekmediği, tarihi kişilerle özdeşim kuramadığı ortaya çıkmıştır. Bu gösterge tarih içeriğinin tartışılmasına sebep olmuş ve tarihe bir de kadın olgusu ile bakmayı gerekli kılmıştır (Safran, 2008: 15). Tarih ders kitaplarında kadın olgusunun müfredat dışında kalmasının önemli bir nedeni olarak tarih eğitiminin siyasi tarihe odaklanması olarak kabul edilmektedir. Tarihin siyasi olaylara öncelik tanınması da tarihin içeriği ile ilgili yapılan eleştirilerden payını almıştır. Araştırmalar tarih müfredatının siyasi olaylara odaklanmasının kız öğrencilerin tutumunu etkilediğini göstermiştir.

Geleneksel tarih öğretiminde siyasi tarihin öncelikli konusu olan savaşlardan bahsedilirken savaşlar sadece erkeklerin gerçeği olarak anlatılmaktadır. Oysa erkekler savaştayken geride kalan kadınlar gerek çocukların bakımı gerek evin ekonomisini tek başlarına üstlenmişlerdir. İnsanlığa en yıkıcı etkileri yapan savaşların erkeklerin meselesi gibi sunulması ve siyasi tarihi tek boyutlu hale getirmesi, tarih yazımını da eksik bırakma riski taşımaktadır. Eksik bilgi, eksik bir bakış açısına yol açarak tarihi olgu ve

olayların tam anlamıyla değerlendirilmesinin önünde engel oluşturabilir. Tarihi olayları ve olguları doğru anlamak, en doğru bilgiye ulaşmakla mümkündür. Siyasi olayları sadece erkeklerin hikâyesi olarak dinleyen öğrencilerin, üzerindeki etkileri de farklı olmaktadır. Vatansever veya kahraman erkeklerin hikâyesini dinleyen erkek öğrenciler, kendilerini bir kahraman erkeğin yerine koymakta zorlanmazken, kız öğrencilerin dünyalarında savaşlarda veya vatan savunmasında kadınlara dair herhangi bir düşünce oluşması ihtimali oldukça düşüktür. Tarih ders kitapları, geleneksel tarih yazıcılığın etkisiyle erkek merkezli bir çizgi takip ederken kadın tarihinin bu yönüne dikkat çekmeyi ihmal etmişlerdir. Oysa Türk tarihinde çok sayıda savaşçı, kahraman ve vatansever kadın bulunmaktadır.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre en çok merak edilen tarihi karakterlerin çoğu yerli karakterden oluşmaktadır. Bu dağılım tarih öğretimindeki Türk Tarihine verilen ağırlık dikkate alındığında normal bir durum olarak yorumlanabilir.

Karakterlerin tematik dağılımı incelendiğinde ise daha çok Osmanlı Tarihine odaklanıldığı, başka bir bakış açısıyla da Osmanlı Tarihine ilişkin merakın daha fazla olduğu veya en çok Osmanlı Tarihi öğrenildiği şeklinde de yorumlanabilir.

Tarihi karakterleri mesleki olarak analiz ettiğimizde ise karakterlerin büyük bir çoğunluğu, siyasi karakterlerden oluşmaktadır. Bu durumda tarih öğretiminin ağırlıklı olarak siyasi tarih içeriğine sahip olduğu, buluş ve icatları olan karakterlerden yeterince bahsedilmediği sonucuna varmak mümkündür.

Bu bulgulara göre tarih öğretiminin siyasi ağırlıklı olduğu görülmektedir. Böylece bu yaklaşımın, tarih öğretiminde hayatın/tarihin sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve dini boyutlarının ihmal edilmesi, sadece siyasi karakterlerin ve askeri kişilerin ön plana çıkarılarak kadınların, bilim adamlarının, kâşiflerin, fikir adamlarının neredeyse yok sayılması ve Dünya Tarihindeki diğer dönemlerden ve farklı mekânlarından haberdar olunamaması gibi olumsuzlukları getirdiği söylenebilir (Altun, 2014: 20).

Katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

Kısa bir sürede çok geniş toprakları nasıl kazandığını, kişiliğinin neden bu kadar sert olduğunu merak ediyorum.(Yavuz Sultan Selim)

O zamanlarda ülke geleceği ve güvenliği için gösterilen çabanın arkasındaki kaynak ve gücü merak ediyorum.(Mustafa Kemal Atatürk)

TARİH EĞİTİMİ BÖLÜMÜ İLE PEDAGOJİK FORMASYON ALAN TARİH BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN MERAK ETTİKLERİ TARİH KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Merak Edilen Tarihi Olaylar

Tarih Eğitimi Bölümü ile Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencilerinin en çok merak ettikleri tarihi olaylar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. En Çok Merak Edilen Tarihi Olay

Tarihi Olay	Tarih Eğitimi Bölümü Öğrencileri	Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü Öğrencileri	Toplam
İstanbul'un Fethi	4	11	15
Ankara Savaşı	4	5	9
Vaka-i Vakvakiye	0	7	7
Kurtuluş Savaşı	0	5	5
Malazgirt Savaşı	0	5	5
Kürşat Olayı	0	4	4
Kazıklı Voyvoda Olayı	0	4	4
Kavimler Göçü	0	4	4
Türklerin Göçü	3	0	3
Celali İsyancıları	0	3	3
Kadeş Savaşı	0	3	3
Otrar Olayı	2	0	2
I.ve II. Dünya Savaşları	0	2	2
Haçlı Seferleri	0	2	2
Diğer	40	46	86

Tarih Bölümü öğrencileri tarafından en fazla merak edilen olaylar sırasıyla İstanbul'un Fethi, Vaka-i Vakvakiye, Ankara Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Malazgirt Savaşı olmuştur. Tüm olaylara bakıldığında öğrencilerin 58 farklı tarihi olaydan söz ettiği görülmektedir.

Tarih Eğitimi Bölümünde okuyan öğrencilerin en çok merak ettikleri olaylar ise sırasıyla İstanbul'un Fethi, Ankara Savaşı ve Türklerin Göçü olmuştur. Tüm olaylara bakıldığında öğrencilerin 44 farklı tarihi olaydan söz ettiği görülmektedir.

Her iki tarafta da öğretmen adaylarının tarihsel meraklarının daha çok Osmanlı Tarihine odaklandığı görülmektedir.

Merak edilen tarihi olayların tematik dağılımı incelendiğinde, bunların ağırlıklı olarak siyasi/askeri tarih içeriğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuç tarihin toplumsal, ekonomik, dini, kültürel,

bilimsel, sanatsal ve diğer boyutlarının yeteri kadar ele alınmadığını ve ihmal edildiği şeklinde yorumlanabilir.

İlgili görüşler şöyledir:

Türk Tarihinin dönüm noktası olan olayı elbette merak ediyorum. (İstanbul'un Fethi)

Vakanın yaşandığı koşulları tam anlamıyla bilmek isterdim. Neden engel olunmadığını tam anlamıyla öğrenmek isterdim.(Vaka-i Vakvakiye)

Merak Edilen Tarihi Dönemler (Tarihler)

Tarih Eğitimi Bölümü ile Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencilerinin en çok merak ettikleri tarihi dönemler (tarihler) Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. En Çok Merak Edilen Tarihi Dönem (Tarih)

Tarihi Dönem (Tarih)	Tarih Eğitimi Bölümü Öğrencileri	Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü Öğrencileri	Toplam
Tarih Öncesi	12	8	20
Türkiye Yakın Tarihi	5	14	19
Osmanlı Yükselme	0	16	16
Osmanlı Kuruluş	6	9	15
Ortaçağ	0	13	13
Osmanlı Yıkılma	3	7	10
Milli Mücadele	5	6	11
Cumhuriyet	0	7	7
Diğer	23	21	44

Tarih Bölümü öğrencilerinin en çok merak ettikleri dönemler sırasıyla Osmanlı Yükselme Dönemi, Türkiye Yakın Tarihi ve Ortaçağ'dır.

Tekeli'nin (1998: 203) belirttiği görüşler burada savunulabilir: "Öğrencilerin ilgileri bir yandan günümüze yaklaştıkça, öte yandan kendi kimlikleriyle özdeşleştirdikleri dönemlerle artmaktadır". Yani öğrenciler içinde bulunduğu dönemi ve toplumu anlamak istemektedirler.

Tarih Eğitimi Bölümünde okuyan öğrencilerin en çok merak ettikleri dönemler ise sırasıyla Tarih Öncesi Dönemler (Paleolitik, Mezolitik, Neolitik ve Kalkolitik Dönem), Milli Mücadele Dönemi ve Osmanlı Kuruluş Dönemi'dir.

Dikkat çeken diğer bir nokta, Tarih Öncesi Dönemler, Milli Mücadele Dönemi, Osmanlı Kuruluş ve Türkiye Yakın Tarihi her iki öğrenci grubunun merak ettiği başlıca dönemlerdir.

TARİH EĞİTİMİ BÖLÜMÜ İLE PEDAGOJİK FORMASYON ALAN TARİH BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN MERAK ETTİKLERİ TARİH KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ortaya çıkan görüşler şunlardır:

Avrupa'nın o dönemde dini sapkınlıklarını ve kilisenin etkinliğinin insanlardaki izlerini merak ediyorum. Skolastik düşünceden kurtulan Avrupa'nın hızla zincirlerinin kırarak medenileşmesini merak ediyorum ve bu gelişim seyri dikkatimi çekiyor. (Ortaçağ)

O dönemde insanlar herşeyi baştan keşfetmek zorundaydılar. Doğada var olan bugün hepimizin bildiği şeyleri onlar ilk defa görüp keşfediyorlardı. Bu keşif ve doğayı öğrenme, onunla başa çıkma, hayatta kalma mücadelesini çok merak ediyorum. (Tarih Öncesi Dönem)

Merak Edilen Tarihi Mekânlar

Tarih Eğitimi Bölümü ile Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencilerinin en çok merak ettikleri mekânlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencilerinin en çok merak ettikleri mekânlar Mısır ve Piramitler ile İstanbul şehri olmuştur. Toplam olarak 49 farklı mekândan söz eden öğrencilerin ifade ettikleri mekânlarda çeşitlilik dikkat çekmektedir.

Tarih Eğitimi Bölümü öğretmen adayları ise toplam olarak 35 farklı mekândan söz etmişlerdir. Farklı ülkelerdeki tarihi mekânlara dair meraklarının daha fazla öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 5. En Çok Merak Edilen Mekânlar

Merak Edilen Mekân	Tarih Eğitimi Bölümü Öğrencileri	Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü Öğrencileri	Toplam
Mısır (Piramitler)	4	12	16
İstanbul	6	7	13
Ayasofya Müzesi/Camii	4	5	9
Balkanlar	5	4	9
Versay Sarayı	0	6	6
Orta Asya	0	5	5
Orta Doğu	0	5	5
Topkapı Sarayı	0	4	4
Bosna Hersek	0	4	4
Roma	0	4	4
İspanya	0	4	4
Alamut Kalesi	0	4	4
Ötüken	4	0	4
Diğer	30	37	67

Tarih Eğitimi Bölümünde okuyan öğrencilerin en çok merak ettikleri mekânların başında İstanbul gelmektedir. Balkanlar, Mısır (piramitler), Ayasofya ve Ötüken diğer merak edilen mekânlardır. Bu öğrenci grubunda da merak edilen mekânların çeşitliliği dikkat çekmektedir.

Buna ilişkin katılımcı örnekleri şunlardır:

Mısır'ı ve Piramitleri gizemli buluyorum. Piramitlerle ilgili hala bilinmeyenler olması dikkatimi çekiyor.(Mısır (Piramitler))

Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bu şehri merak ediyorum. (İstanbul)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Osmanlı yükselme döneminin Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Tarih Bölümü öğrencileri tarafından en çok merak edilen konu olduğu görülmüştür. Fatih Sultan Mehmet ise en çok merak edilen padişah olmuştur. Tarih Eğitimi öğrencileri tarafından ise Tarih Öncesi Dönemler en çok merak edilen konu olmuştur. En çok merak edilen karaktere bakıldığında, bu isimlerin Mustafa Kemal Atatürk ve Yavuz Sultan Selim olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrenciler olumlu, başarılı olan durumları daha çok merak etmektedir.

Kütükoğlu (1991), tarihî olaylar arasında bir millet için zafer ve parlak nitelik taşıyanların işlenmesinin ve başarısızlıklar karşısında suskunluğun pragmatik tarih yazımı ve öğretiminin en önemli zaaflarından biri olduğunu vurgulamaktadır (Akt. Ata, 1998). Safran (1996) da, pragmatik tarih öğretiminin sakıncalarını iki noktada toplamaktadır; Birincisi, toplumun yükselmesini amaçladığı için geçmişin bir çok olaylarını bırakıp, kendince gerekli olanları seçmesidir. Gerçekte tarihî olaylar akıp giden bir oluş içinde gerçekleşir. Her milletin tarihinde parlak zamanlar olduğu kadar, felaketli seneleri de vardır. İkincisi, seçme işinde asıl büyük görev tarihe düşmektedir. Bu bağlamda tarihçinin sezgileri ve sempatisi önem kazanmaktadır. Sonuç olarak, asıl gerçekleri gözden kaçırmadan, olduğu gibi aktarmak tarihçinin üzerine düşen en büyük görevdir (Akt. Ata, 1998).

Bu çalışmada ortaya çıkan diğer bir sonuç, tarihi karakter olarak kadınların yeteri kadar merak edilmemesi, başka bir ifadeyle kadının tarihte kendine yer edinmemesidir. Burada “Tarih, gerçekten erkek odaklı mıdır yoksa tarih yazımında kadınlara yer mi verilmemektedir?” sorusu tartışılabilir. Tarih yazımı eril geleneklidir. Tarih yazımındaki cinsiyetçilik ve kadının ikinci plana atılması açığa çıkarılmalıdır (Spongberg, 2002).

Çakır (2001) ise bu konuyu destekler nitelikte geleneksel tarih yazıcılığının öznesinin erkekler olduğunu, erkeklerin yaşam pratiklerinden

TARİH EĞİTİMİ BÖLÜMÜ İLE PEDAGOJİK FORMASYON ALAN TARİH BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN MERAK ETTİKLERİ TARİH KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

kaynaklanan olayları kendisine konu edindiğini belirtmiştir. Tarihi ise kadınların olmadığı, kahramanlık destanlarında ve savaş alanlarında kadın seslerinin hiç yankılanmadığı binaların tarihi olarak tanımlamıştır (Çakır 1996, s.223). Dolayısıyla her zaman ikinci planda kalan kadın, tarihte de kendine yer edinmeyerek hiçbir zaman tarihin öznesi konumunda olamamıştır.

Elbette görmezden gelinen sadece kadınlar değildir. Tarih, hayatın birçok alanına dokunmuştur. Burada düşünülecek nokta, tarihin siyasi ve askeri boyutları dışında merak ettiği bir tarihi konu olmayan bir öğretmenin öğrencilerinin tarihe merak duymasını nasıl sağlayabileceğidir.

Sonuçlara bir bütün olarak bakıldığında tarihte merak edilen konuların siyasi tarih konuları olduğu görülecektir. Bunu, tarih eğitiminde içerik olarak siyasi tarihe ağırlık verilmesi ve tarih ders kitaplarının siyasi tarih öğretimine yönelik hazırlanmış olmasının bir sonucu olarak görmek mümkündür. Tekeli (1998: 206)'nin "*Osmanlı tarihinin dönemlemesinde ve yazılmasında gelişme büyük ölçüde mekânsal yayılmayla özdeşleştirilmiş ve buna bağlı bir altın çağ yaratılmıştır. Siyasal başarılarla duyulan ilgiyi de buna bağlamak olanaklıdır*", ifadesi bu bağlamda çalışmada ortaya çıkan sonuçları destekler niteliktedir.

Elbette bu sonuçlar öğretmen adaylarının tarihin ekonomik, sanatsal, bilimsel, kültürel, sosyal vb. yönlerini merak etmedikleri anlamına gelmemektedir. Daha çok siyasi tarihe yoğunlaşmış bir tarih öğretiminde, öğretmen adaylarının diğer tarihi konulara yönelik muhtemel meraklarının sönebileceği unutulmamalıdır. Tekeli (1998:207) bu konulara ilginin görece düşüklüğünü, "*tarih derslerinde kullanılan Osmanlı tarihi anlatısının kurgusal özelliklerinin yarattığı duygularda aramak gerekir*" şeklinde yorumlamıştır.

Bu noktada öğretmenlere düşen görevler de mutlaka vardır. Öğretmenler, farklı bakış açılarının sınıfta ifade edilmesine fırsat vermeli, öğrencilere tarihsel anlatının ne olduğu, nasıl oluşturulduğu ve hangi amaçla yazıldığı öğretilmeli, öğrenciler ile diyaloga dayalı bir iletişim kurulmalı ve sürdürülmeli ve öğrencilere geçmişin inşasında dilin nasıl kullanıldığı öğretilmelidir. Zira hayatımızın içindeki her konunun tarihle bağlantısı vardır ve bu nedenle de her öğrenci tarihte kendi yaşamına yakın bir şeyler bulabilir ve bunları merak edebilir. Kılıçbay (1999), tarihe neden merak duyulması gerektiğini ve tarihin önemini şu şekilde açıklamaktadır: "*Tarihe niye meraklıyız? Atalarımızın şanıyla gurur duymak için mi? Her toplum eğer isterse kendine şanlı bir geçmiş inşa edebilir, bunun istisnası yoktur. Tarihe*

merak duymamızın ve bu alana kıt kaynaklarımızın bir bölümünü tahsis etmemizin asıl nedeni bugünü, -bize ait olan bugünü- daha iyi anlayabilmek, çözümleyebilmek ve geleceği daha güvenilir temeller üzerinde inşa edebilmektir.”

KAYNAKLAR

- Altun, A. (2014). “Sınıf öğretmeni adaylarının tarih merakına yönelik bir inceleme”, *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3): 16-32.
- Altun, A. (2016). “Tarih merakına yönelik bir inceleme: Fen-Edebiyat Fakültesi (AİBÜ) Tarih Bölümü öğrencilerinin tarihe dair merakları”, *Turkish History Education Journal*, 5(2), 390-436
- Altunay Şam, E. (2007). “Amasya eğitim fakültesinde farklı bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının tarih dersine ilişkin tutumları”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3), 1-19.
- Ata, B. (1998). *Tarih Öğretimine Bilimsel problem Çözme Yönteminin Uygulanmasına Yönelik Bir Model*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barton, K.C. & McCully, A.W. (2005). “History, identity, and the school curriculum in Northern Ireland: An empirical study of secondary students' ideas and perspectives”, *Journal of Curriculum Studies*, 37 (1): 85-116.
- Barton, K.C. (2008). “Research on students’ ideas about history”, In Levstik, L.S. & Tyson, C.A. (Eds.), *The Handbook of Research in Social Studies Education*, New York: Routledge, 239-258.
- Barton, K.C. (2001). “You’d be waiting about the past”: Social context of children’s historical understanding in Northern Ireland and the USA. *Comparative Education*, 37(1), 89–106.
- Berktaş, F. (2001). “Kadın tarihi: Yeni bir gelecek için geçmişi geri almak”, *Cogito*, 29 (Güz): 270-282.
- Çakır, S. (1996). “Tarih içinde görünürlükten kadınların tarihine: Türkiye’de kadın tarihini yazmak”, *Kadın Araştırmalarında Yöntem* (Editörler: Çakır, S. ve Akgökçe, N) içinde. İstanbul: Sel Yayınevi, 222-229.
- Çakır, S. (2001). "Tarih Yazımında Kadın Deneyimlerine Ulaşma Yolları ", *Toplumsal Tarih*, 1: 38-45.
- Day, H.I. (1982). “Curiosity and the interested explorer”, *Nonprofit Management Leadership*, 21: 19-22.
- Demirel, M. ve Coşkun, Y.D. (2009). “Üniversite öğrencilerinin meraklılık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (18): 111-134.

TARİH EĞİTİMİ BÖLÜMÜ İLE PEDAGOJİK FORMASYON ALAN TARİH BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN MERAK ETTİKLERİ TARİH KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

- Güngör, E. (1993). *Sosyal Meseleler ve Aydınlar*, İstanbul 1993, Ötüken Neşriyat.
- Kaya, R. ve Demirel M. (2008). “Lise 3.sınıf öğrencilerinin tarih derslerindeki ilgi alanları: Erzurum örneği”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (1): 163-177.
- Kılıçbay, M.A. (1999) “Osmanlıya requiem”, *Düşünen Siyaset*, 7(8): 11-14.
- Lévesque, S. (2003). “Bin Laden is responsible; it was shown on tape: Canadian high school students’ historical understanding of terrorism”, *Theory and Research in Social Education*, 31(2): 174-202.
- Levstik, L.S. & Groth, J. (2002). “Scary thing, being an eighth grader: Exploring gender and sexuality in a middle school U.S. history unit”, *Theory & Research in Social Education*, 30 (2): 233-254.
- Levstik, L.S. (2011). “Learning history”, In Mayeris, R.E. & Alexander, P. A. (Eds.), *Handbook of Research on Learning and Instruction*, New York: Routledge, 108-126.
- Reio, T.G. (1997). *Effects of Curiosity on Socialization-Related Learning and Job Performance in Adults*. Unpublished Doctoral Dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, USA.
- Safran, M. (2006). *Tarih Eğitimi: Makale ve Bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Safran, M. (1993). “Değişik öğrenim basamaklarında tarih dersine ilişkin tutumlar üzerine bir araştırma”, *Eğitim Dergisi*, 4: 35-40.
- Safran, M. (2008). “Türkiye’de tarih eğitimi ve öğretimi”, *21.Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi* (Editörler: Safran, M. ve Dilek, D.) içinde, 1. Baskı, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Spongberg, M. (2002). *Writing Women’s History since The Renaissance*, New York: Palgrave, Macmillan.
- Stern, D.N. (1973). *The Interpersonal World of the Child*. New York: Basic Books.
- Tekeli, İ. (1998), *Tarih Bilinci ve Gençlik, Karşılaştırmalı Avrupa ve Türkiye Araştırması*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Wohlwill, J.F. (1987). “Introduction”, In Görnitz, D. & Wohlwill, J.F. (Eds), *Curiosity, Imagination and Play*, Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1-21.
- Yıldırım, A. ve Şimsek H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ö. (2003). “Türkiye’de tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2): 181-190.

